

Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČSSR ze dne 19.01.1965, sp. zn. 2 Cz 129/64, ECLI:CZ:NS:1965:2.CZ.129.1964.1

Číslo: 29/1965

Právní věta: Pro rozhodování o vrácení přeplatku na pracovních příjmech státního zaměstnance není za trvání pracovního poměru dána pravomoc soudu. Při rozhodování o vrácení přeplatku nutno zkoumat, zda příjemce pobíral přeplatek v dobré víře.

Soud: Nejvyšší soud ČSSR

Datum rozhodnutí: 19.01.1965

Spisová značka: 2 Cz 129/64

Číslo rozhodnutí: 29

Číslo sešitu: 4

Typ rozhodnutí: Rozhodnutí

Hesla: Pravomoc soudu civilního, Řízení před soudem, Smlouvy

Předpisy: 173/1950 Sb. § 10 31/1956 Sb. § 21 54/1956 Sb. § 57

Druh: Rozhodnutí ve věcech občanskoprávních, obchodních a správních

Sbírkový text rozhodnutí:

Č. 29/1965 sb. rozh.

Pro rozhodování o vrácení přeplatku na pracovních příjmech státního zaměstnance není za trvání pracovního poměru dána pravomoc soudu. Při rozhodování o vrácení přeplatku nutno zkoumat, zda příjemce pobíral přeplatek v dobré víře.

(Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 19. ledna 1965, [2 Cz 129/64.](#))

Žalobce, Závodní ústav národního zdraví v P., se domáhal žalobou podanou dne 19. 4. 1963 na žalované vrácení přeplatku na pracovních příjmech za dobu od 1. 2. 1960 do března 1962 v částce 6210,60 Kčs s přísl. a s 10 % národního pojištění z této částky. Žalovaná jako zdravotní sestra v uvedené době konala společně s lékaři pohotovostní služby na dole R. Za takto odpracované hodiny byly jí vypláceny odměny za pohotovostní službu, ačkoliv u ní nešlo o službu nad její normální pracovní dobu.

Žalovaná namítala, že odměny pobírala v dobré víře; nedostávala výplatní pásku, z níž by bylo patrné, že jde o odměny za práci přes čas a domnívala se, že zvýšený plat je odměnou za ošetřování pracovníků jiných dolů, kteří docházeli v době pohotovostní služby na důl R. Svou dobrou víru odůvodňovala později i tím, že je jí poskytována záloha na slíbenou platovou úpravu.

Okresní soud v Karlových Varech uznal žalovanou povinnou zaplatit částku 3105,30 Kčs s přísl. a 10 % národního pojištění z přiznané částky, jakož i soudní poplatek 124,- Kčs. Ve zbytku žalobu zamítl. Okresní soud posoudil žalobní nárok podle zák. č. 71/1958 Sb. a došel k závěru, že také na straně žalobce bylo zaviněná; jeho míru ve smyslu § 3 odst. 2 cit. zák. určil 50 %.

Krajský soud v Plzni k odvolání obou účastníků změnil rozsudek prvního stupně tak, že žalovaná je povinna zaplatit žalobci další částku 1035,10 Kčs s přísl. a 10 % národního pojištění z této částky a další soudní poplatek 164,80 Kčs. Odvolací soud posoudil žalobní nárok podle § 360 obč. zák. z r. 1950 v souvislosti s usnesením vlády z 10. 4. 1957, které bylo uveřejněno sekretariátem státní mzdové komise v částce 39/1957 Ú. l. V odůvodnění uvedl, že bylo bezpečně prokázáno, že žalovaná přijala přeplatky s plným vědomím jako odměnu za přesčasové hodiny, které neodpracovala. Přesto žalobě nevyhověl v celém rozsahu, ale jen dvěma třetinami, protože vzal v úvahu, že hlavní sestra jí slíbila zvýšení platu za ztíženou práci, takže se domnívala, že jde o zálohu na toto zvýšení.

Nejvyšší soud rozhodl ke stížnosti pro porušení zákona, že rozhodnutím obou soudů byl porušen zákon.

Z odůvodnění:

Ustanovení § 57 o. s. ř. z r. 1950 ukládalo soudu povinnost, aby v každém období řízení zkoumal, zda věc patří do pravomoci československých soudů (srov. i ustanovení § 101 o. s. ř.). Protože žalovaná, která byla u žalobce zaměstnána jako zdravotní sestra (jak ostatně vyplývá i ze samotné žaloby), byla v době vzniku vymáhaného přeplatku státní zaměstnankyní (§ 1, § 3 písm. c) zák. č. 66/1950 Sb.) a též v době podání žaloby byla žalovaná zaměstnána jako zdravotní sestra OÚNZ nemocnice v O., bylo povinností soudů zabývat se otázkou, zda byl pracovní poměr žalované u závodního ústavu národního zdraví J. dolů zrušen a u Okresního ústavu národního zdraví v O. uzavřen nový pracovní poměr, anebo zda šlo jen o přeložení, resp. o převod žalované bez zrušení pracovního poměru. Kdyby šlo jen o přeložení, resp. převod žalované bez zrušení dosavadního pracovního poměru, nepatřila by věc do pravomoci československých soudů.

Podle ust. § 16 zák. č. 66/1950 Sb. a podle § 22 zákonného opatření předsednictva Národního shromáždění č. 31/1956 Sb., o úpravě platových poměrů zdravotnických zaměstnanců, pohledávky státu vzniklé z pracovního poměru nebo se zřetelem na něj lze uhrazovat administrativními srážkami z pracovních příjmů bez ohledu na předpisy o exekuci. O vrácení přeplatků rozhoduje ve smyslu ust. § 30 zák. č. 66/1950 Sb. osobní úřad. Proti rozhodnutí osobního úřadu je možno podat námitky, o kterých rozhoduje osobní úřad, avšak proti rozhodnutí o námitkách lze se odvolat k nadřízenému úřadu. Takový postup by byl na místě i v souzené věci, ovšem jen za předpokladu, že pracovní poměr žalované, z něhož vymáhané přeplatky vznikly, ještě trvá, a to bez ohledu na to, že případně osobní úřad žalované se v důsledku přeložení nebo převodu změnil.

Pravomoc československých soudů by tedy naopak, byla dána v případě, kdyby byl zrušen pracovní poměr, z něhož přeplatky vznikly.

Soudy, které rozhodovaly o věci bez zkoumání podmínek své pravomoci, dopustily se však i za předpokladu, že byla dána jejich pravomoc, řady dalších pochybení, která měla vliv na správnost konečného rozhodnutí věci. Na podkladě provedených důkazů sice zjistily, že žalovaná nekonala pohotovostní službu nad svou pracovní dobu, takže jí nenáležela odměna ve smyslu § 16 zákonného opatření předsednictva Národního shromáždění číslo 31/1956 Sb. a vyhl. č. 82/1952 Ú. l., avšak žalobcův nárok na vrácení přeplatku podřídily pod nesprávný právní předpis. I kdyby totiž žalovaná nebyla v době podání žaloby, resp. v době rozhodování soudů, státní zaměstnankyní, bylo by nutno žalobní nárok posuzovat podle právních předpisů o platových poměrech zdravotnických pracovníků. Podle § 21 odst. 2 zák. opatření č. 31/1956 Sb. lze požadovat vrácení neprávem vyplacených částek

pracovních příjmů, jen věděl-li zaměstnanec nebo musel-li z okolností předpokládat, že jde o částky nesprávně vyměřené nebo omylem vyplacené, a jen za uplynulou dobu tří roků. Toto ustanovení je obsahově shodné s usnesením vlády ze dne 10. 4. 1957 (částka 39/1957 Ú. l.), jehož se krajský soud dovolává.

Rozhodnutí sporu bylo tedy odvislé od zjištění, zda žalovaná přeplatek brala v dobré víře či nikoliv. Došel-li krajský soud k závěru, že žalovaná musela vědět, že jí zvýšený plat nenáleží, protože nepracovala přes čas, měl žalobě vyhovět s výjimkou přeplatků starších tří roků, jejichž vrácení bylo prekludováno ve smyslu § 31 odst. 2 zák. opatření č. 31/1956 Sb. Naopak, bylo-li provedeným dokazováním zjištěno, že žalovaná byla v dobré víře, protože přeplatky mohla důvodně pokládat za zálohu na slíbené zvýšení platu, měl krajský soud žalobu zamítnout. Konstrukce spoluviny zaměstnavatele při nároku na vrácení přeplatku ve smyslu § 21 cit. zákonného opatření je pojmově vyloučena.

Vzhledem k obsahu vyšetřovacího spisu zn. 2 Pv 149/63 okresní prokuratury v Karlových Varech měly soudy zaměřit dokazování především na to, jak bylo připraveno a se zdravotními sestrami projednáno konání pohotovostních služeb, byla-li žalovaná informována, že u sester nepůjde o práci přes čas, ale o normální službu bez nároku na zvláštní odměnu, co bylo předmětem pracovní porady lékařů v lednu 1960 o zavedení pohotovostní služby a co o této službě bylo uvedeno v měsíčních informativních zprávách. Za tím účelem měli být vyslechnuti lékaři dr. Č., B., M. a W. a opatřen zápis o poradě lékařů a výtisk měsíčních informačních zpráv. O těchto okolnostech bylo třeba vyslechnout též hlavní sestru J. a R., která v době pohotovostních služeb J. zastupovala. Měly být vyslechnuty zejména o tom, zda, kým a jakým způsobem byla žalovaná informována o zavedení pohotovostních služeb a způsobu odměňování, zda a jak byla žalovaná poučena o vyplňování záznamů o pohotovostní službě, na jejichž základě byly odměny přiznány. Když žalovaná tvrdila, že jí hlavní sestra slíbila zvýšení platu, a že tedy zvýšení příjmů pokládala za zálohu na budoucí platovou úpravu, měl krajský soud vyslechnout hlavní sestru J. o tom, zda takový slib žalované dala a kdy, protože toto datum mohlo být rozhodné pro posouzení, od které doby žalovaná brala přeplatky v dobré víře, že jde o zálohu.

Tím, že rozhodl na základě neúplně zjištěného skutkového stavu, porušil krajský soud zákon v ustanovení § 1 odst. 2, § § 7, 59 a 88 odst. 2 o. s. ř. z r. 1950 a v souvislosti s tím i ust. § 21 odst. 2 zák. opatření č. 31/1956 Sb.

Oba soudy porušily zákon též ve výroku, jímž žalovanou uznaly povinnou zaplatit žalobci 10 % národního pojištění z prisouzené částky. Nepřesným výrazem „10 % národního pojištění“ soudy zřejmě mínily pojistné, které odvádí zaměstnavatel orgánům nemocenského pojištění a které činí za zaměstnance socialistického sektoru 10 % z úhrnu mezd všech zaměstnanců téhož zaměstnavatele (§ 57 zák. č. 54/1956 Sb. ve znění zák. č. 16/1959 Sb., § § 20 a další opatření ÚRO z 22. 12. 1958 uveřejněného vyhláškou předsedy vlády č. 91/1958 Sb. ve znění vyhlášky č. 191/1960 Sb.). Žalobce v tomto směru svůj požadavek nezdůvodnil a ani soudy v odůvodnění svých rozhodnutí neuvedly, z jakého právního důvodu uznaly žalovanou povinnou příslušnou částku pojistného zaplatit žalobci. Nehledě na neurčitost výroku, není pro uložení takovéto povinnosti opora v právních předpisech. Pojistné vypočítává a odvádí závod (§ 24 shora cit. opatření ÚRO) a jestliže tedy pracovník pověřený administrativními úkoly spojenými s prováděním nemocenského pojištění poškodí závod nesprávným výpočtem pojistného, má závod proti němu nárok na náhradu škody podle zák. č. 71/1958 Sb. Jestliže závod odvedl pojistné z částky, která nebyla mzdou a kterou zaměstnanec přijal bez právního důvodu, bylo i pojistné z této částky zapláceno bez právního důvodu a závod je může požadovat nazpět za podmínek § 34 cit. opatření ÚRO.

Konečně pochybily oba soudy, když žalované uložily zaplatit soudní poplatek. Žalobce jako státní ústav byl osvobozen od soudního poplatku podle § 10 odst. 1 písm. a) zák. č. 173/1950 Sb. ve znění

zák. 10/1959 Sb. V takovém případě by podle § 4 odst. 3 sama nebyla od něho osvobozena. Předmětem řízení byl nárok z pracovního poměru, který není nárokem na náhradu škody způsobené úmyslně nebo v opilosti anebo trestným činem, resp. přestupkem. Proto je podle ustanovení § 10 odst. 1 písm. b) zákona o soudních poplatcích osvobozena i žalovaná, takže jí povinnost k zaplacení soudního poplatku nelze uložit. Když tak soudy učinily, porušily zákon o soudních poplatcích v citovaných ustanoveních.